

Hajnal Géza: Asztalaink

Tartalom

Játékasztal
Tanszerláda
Oltár
Konyhaasztal
Íróasztal
Ravatal
Terepasztal

Fülszöveg

"Asztaltársaságtól asztaltársaságig kanyarog a történet. Talán nem is történet: inkább valós és képzeletbeli események, emlékek, anekdoták irodalmi idézetekkel szegélyezett labirintusa. S

miközben követjük a szerzőt ezen a különös kiránduláson, felbukkannak szemünk előtt életünk kulcsmozzanatai, melyek valamennyien asztalokhoz kötődnek: iskolapadhoz, íróasztalhoz, játékasztalhoz, konyhaasztalhoz, oltárhoz." Mai, mégis történetet elmesélő, érthető, élvezetes irodalom.

<http://mek.niif.hu/10000/10059/index.phtml#>

*

Asztalaink

2. fejezet - Tanszerláda

"Nem padokban ültünk. Külön asztalkát kapott mindegyikünk, amelyek soronként egymás mellé voltak tolva, s felemelhető, zöld fedelük alatt tágas fiók volt a könyveink, füzetek, írószereink, mindenféle holmink számára. Ki is lehetett támasztani fedezékszerűen ezt a fedelet; s ha lecsuktuk, enyhén lejtett a hasunk felé, mint az iskolapadok. A fedőlap egy kis vízszintes darabban folytatódott hátrafelé, s ez alatt a rész alatt szintén volt egy fiók. Alacsony, kellemes kis íróasztalka volt az egész mindenség, s úgy hívták, hogy 'tanszerláda'.

Szókincsünk, a nemi élet és az emésztés köréből vett féltucatnyi trágárság mindegyike rugalmasan tudta pótolni a legkülönbözőbb igéket, főneveket, mellékneveket, határozószavakat, s ilyen módon százával és ezrével szorította ki a használatból anyanyelvünk megfelelő kifejezéseit. Ezenfelül azonban még azzal is megkülönböztettük magunkat, azaz megkülönböztettek bennünket a pongyola és laza civil világtól, hogy itt lehetőleg más neve volt sokszor a legközönségesebb tárgyaknak is, mesterkéltséggel és félrevezető névvel. Nemegyszer megtörtént, hogy odahaza szabadságon a szüleink nem értették a beszédünket, és kénytelenek voltunk a kérdésünket vagy feleletünket visszafordítani a polgári nyelvre, ahogy Medve Gábor is visszafordította a kéziratában. Mikor olvasni kezdtem, eleinte megütődtem ezen. Miért nevezi a kimenőköpenyt rézgombos télikabátnak? Miért ír a gyengélkedő, az ismétlés vagy a karabély helyett ilyen furcsa szavakat: beteg, tanulás, puska? Mintha nem is a közös gyermekkorunkról beszélne. Az én fülemnek süketen hangzottak ezek a meghamisított szavak. De aztán persze beláttam, hogy igaza van. S mégis, a tanszerládát ő sem tudta másnak nevezni. Az ő fülét is bántotta volna, ő is elviselhetetlen hazugságnak érezte volna, ahogyan írja, ha padnak, íróasztalkának vagy hasonlóknak kereszteli el, s még talán leginkább azzal a megoldással kacérkodott, hogy szanlerdátának vagy lanteraszádának nevezi, mert így legalább kiküszöbölné az eredeti kifejezés csekély, de sajnálatosan félrevezető értelmét, s ugyanakkor nem térne el túlságosan az igazságtól.

De hát akár tanszerláda, akár lanteraszáda - mert az első napokban csakugyan ilyesféleképpen hangzott nekünk is -, én ezzel a kis zöld fedelű asztalkámmal barátkoztam meg a leghamarabb. Ez egyedül az enyém volt, és itt a tanteremben végre egy kis nyugalomhoz jutottunk."

(Ottlik Géza: Iskola a határon)

Simon a műtőasztalon feküdt. Hason. Pedig csak hason utált feküdni. Oldalt és háton minden mennyiségben kedvelte a vízszintes testhelyzetet. Ráadásul kezeivel zöld lepedőt kellett eltartania az arcától, hogy levegőt kapjon. A lepedő a fejére volt terítve, s a rajta vágott gyári lukon keresztül babrált - operált! - a fején a doktor. A "betegben" kavargtak az érzések és a gondolatok, miután a műtősiú már leborotválta a haját.

Egyfelől büszke volt magára, hogy mukk nélkül túri a szenvedést; hogy egyáltalán őt operálják, műtétileg belé avatkoznak.

Másfelől büszke volt barátjára, Somoskői doktorra is, aki ilyen sokra vitte, hogy az ország egyik legjobb baleseti sebészetének oszlopos tagjává vált.

Elérzékenyülve gondolt apjára, akinek szinte minden nyavalyáját megörökölte, visszeres lábakat, pocskék fogakat és persze ezeket a daganatokat is. Még az öltözőben megszállta Az utazás a koponyám körül hangulata, mikor az XXL-es zöld papírruhát magára kötözte, s szemüvegének balesetmentes elhelyezésén tűnődött. Majd mikor Somoskői a bőrét vágta, s hallotta, hogy milyen közvetlen a kapcsolat orvos, műtősiú és a segédasszisztens között, ő is bekapcsolódott a beszélgetésbe. Elmondta morbid marhaságát a kivett "púp" további sorsáról:

- Formalinban magammal hordom, és ha bármit kérdeznek tőlem, amire nem tudok válaszolni, csak a kis bestiára mutatok: ebben lakik az eszem, és másra nem emlékszem!

A naponta vérben gázoló egészségügyieknek is sok volt ez, ezért szelídebb vizekre evezett.

Hasát egyre jobban nyomta az ágy, keze zsibbadóban volt. A doktorral együtt töltött gyermekéveiről beszélgetett, az első hétről az iskolában, amikor lehányta őt oltásról az osztályterembe menet. Akkor lettek barátok. (Azóta sem látott tiszta fehér hányást.) Aztán a padban óra alatt egymás fejére ültek, ez volt a DÖGÖNY, az unalmas percek kibekkelésére. Most ugyanazok az ujjak turkáltak benne, amelyek egykor a döngönybe nyomták ugyanezt a fejet. Kis műtét volt az is, ez is.

Simon egyáltalán nem bírta a vért, de a tizenöt éve a fejében viselt képződményt meg kívánta nézni. Diónyi rondaság volt, de sokkal kevésbé viselte meg az idegeit, mint a soron következő varrás. Utálta, ha érzékeny bőrét pizskálták. A dudor annyira a részévé vált, hogy muszáj volt látnia, mielőtt végleg megválík tőle. Arra nem emlékezett, hogy mikor érezte először az elváltozást a fejbőrén, de a "külső szem" általi első regisztráció mélyen belevésődött emlékezetébe.

Fogyatékos gyerekeket táboroztatott barátaival a Zemplénben, s egy nagydarab tolókcocsis fiút tuszkolt felfelé a hegyoldalban, mikor mellészegődött Andris, aki már a buszon kiszúrta fején a hajhiányt. Se szó, se beszéd, nyomkodni kezdte a púpot, szinte kéjelegve tapogatta, dörzsölgette. Simon szerencsére már nem félt Andristól. Ő volt az első sérült, akivel közelebbi kapcsolatba került, s akin keresztül megismerhette az "egészségesek" által csak elborzadással, távolról figyelt világot. Tudta, hogy határozottan elküldheti a fenébe, mintha csak egy ép emberrel tenné, ha az púpja fogdosására vetemedne.

- Andriskám, hagyj békén! Szaladj a többiek után!

A dundi óriásbébi, körülbelül harminc éves lehetett akkor, csak nem tágított. Simon kézzel nem tudta arrébb taszigálni koszos mancsát, mert visszagurult volna a tolókocsi a lejtőn, így sikertelen könyörgései után csak a rugdalózás maradt, de ezzel a nemtelen fegyverrel sem sikerült távol tartani a "gyereket".

Keze még jobban zsibbadt a zöld lepedőt tartva, ahogy erre a jelenetre visszagondolt. Most éppen valami lötytyel fertőtlenítette a sebet a doktor.

- Kész is vagyunk! - szólt elégedetten Somoskői, s kivette végre betege kornyadó kezéből a lepedőt. Simon föl pattant a műtőasztalról, kicsit émelygett. Az előkészítőben fizikailag és lelkileg összetört emberek ültek és feküdtek, véres végtagok, csepegő infúziók és agyig hatoló fertőtlenítőszag társaságában.

*

A műtétet két nappal ezelőtt, egy étteremben beszéltek meg Somoskőivel. Simonnak semmi kedve nem volt elmenni. Sajnálta egyedül hagyni feleségét, és saját magát is sajnálta, hogy nem kopott melegítőjében és csikos köntösében olvasgat könyvespolca tövében, kockás pléddel betakarózva, forró teát szürcsölgetve. Az is bosszantotta, hogy ilyen drága helyre szervezték a találkozót, ahová Dévai sose tenné be a lábát. Így Asztal örökbefogadását neki kell elővezetnie barátainak, akik ezért teljesen érthető módon bolondnak fogják nézni. De nem akart velük akadékoskodni. Azzal a két emberrel, akikkel nyolc évet töltött együtt, s akikkel az utóbbi néhány évben egyre gyakrabban ültek be valahová.

A trió harmadik tagját Fraknóinak hívták, akire apja hívta fel a figyelmét. Mivel Simon messze lakott az iskolától (nem volt körzetes gyerek), apja kísérte haza, s ezeken az utakon kedvére gyerekké válhatott megint. Játékaik népszerűségét az egyre növekvő gyerekcsapat mutatta, körülöttük bandukoltak haza a süvölvények, az öreg sületlenségeit hallgatva. Futballisták csapatait kellett kitalálni. A fociban járatlanoknak ekképpen segített:

- Hol játszik a tatabányai Csapó? Na és a honvédos Kozma?

Mikor a hosszú úton az összes osztálytárs elmaradt mellőlük - közel laktak, hazaértek -, apja kezét fogva Simon aznapi matek kettesét akarta elmagyarázni, mikor a sarkon két fekete foltos, porszívószerű kutyával idős ember tűnt fel, egyik kezében a pórázokat, másikban pedig ósdi ételhordót tartva. A jelenség önmagában is elvonta Simon figyelmét a magyarázkodástól, amivel aztán végleg felhagyott, mikor a kutyás mögött megpillantotta Fraknóit. A fiú szép stílusban futott hazafelé, talpa majdnem a fenekét verte, s osztálytársa kiabálására sem lassított. De, mikor a kutyás mellé ért, megszakadt a szép mozdulatsor. Az ebek a kerítés mögött ugató társuk miatt elrántották gazdájukat, aki azonnal kibillent egyensúlyából, s majdnem frontálisan ütközött Fraknóival. A fiú ügyesen elszalamoszott mellette - síelni is járt -, de felívelő jobb talpa pont az alumínium ételhordó alján csattant. Ennek következtében a toronyszerűen összerakott építmény - leves, főétel, sütemény - kirepült a fekete vastartóra felhúzott szerkezetből, s kis röppálya után a járdán landolt. A leves - a szokásos zöldségleves,

amit évtizedekig evett az ország az üzemi konyhákban - a kanális felé csordogált, a süteményes alumíniumlábos csörömpölve elgurult.

Az esemény annyira magával ragadta a két Simont, hogy miközben keresztülvágtak a Városmajoron, végig Fraknói hőstettén nevetgéltek. S mire az ifjabbik újra erőt vett magán, hogy ismertesse matematika kettesének születési körülményeit, már a sakkozókhoz értek. A gesztenyefák alatt álltak a betonlapokból összerakott asztalok, fedlapjukon nyolcszor nyolcas pepita mezővel. Az apa, aktatáskáját a hóna alá csapva, s egyik lábáról a másikra állva, órákig el tudta nézni ezeket az amatőr partikat. A gyerek viszont unta a dolgot, de egy-egy játékos karaktere mély nyomot hagyott benne. Volt, aki szótlanul és mozdulatlanul, rettenetesen összpontosítva játszott, volt, aki izgett-mozgott, rázta a térdét, volt, aki egy-két szóval magyarázta lépéseit, s volt, aki végigszövegelte a csörtét. A verbális hadviselés legnagyobb alakja Pajtikám volt; mindenkit így hívott a ragadványnév viselője. Mórckásan előrefésült fekete haja, rekedt hangja, s állandóan széles jókedve volt a kisembernek. Ha nem dumált, fűtyült. Kizárólag sakkórával játszott, egész rituáléja volt annak, ahogy egy futó a3-c1, vagy egy bástya a1-c1 lépés után hüvelykével odacsapott a negyvenöt fokban felfelé álló fémlapocskára, hogy az övé a továbbiakban lefelé, ellenfeléé viszont fölfelé álljon. Folyamatosan nyomta a süketet, s mikor közel járt a mattoláshoz, így kiáltott partnerére mutogatva, s a báméskodókra kacsintva:

- Hallottam, hogy beszart, mert rotyogott!

Ezt a csatakiáltást mindig megvárták Simonék, de utána már húzta apja kezét a fiú.

- Menjünk már!

A hátralévő pár száz méteren aztán kénytelen volt előállni a farbával.

- Kettest kaptam matekból.

Az apa nem sokat problémázott, inkább viccelődött és gúnyolódott a gyereken, mintsem szidta, vagy fenyegette volna. De otthon nem állta meg, hogy ne énekelje el a győzelmi himnusz.

- Kettest hozooott, kettest hozooott, ünnepeljüök a hősi bajnokot!

Közben karjával vezényelt, s vigyorgott hozzá.

Be kell látnunk, ez a nevelési mód elüt a makarencói elvektől, csakúgy, mint a modern pszichológiát felhasználó gyermekbarát pedagógiai módszerektől, de igen eredményes. A gyerek szégyenkezik, és nem akar soha többet kettest kapni. Tanul.

Ráadásul Simon apja a maga által kifejlesztett cinikus nevelési iskolát szeretettel és könnyedén alkalmazta, s hagyta, hogy fiai vele is viccelődjenek, ha hibázik. Történt egyszer, hogy egy kommunista szombaton egyik kollégájával kiment a Népstadionba, kettős rangadóra. Ebédelni nem maradt idejük, s a meccsen pechükre összetalálkoztak Kázmér bácsival. Ezalatt Simont és bátyját zsúrba vitte édesanyjuk, Simont épp Somoskőiekhez, s úgy volt megbeszélve, hogy apjuk szedi össze őket dolgavégeztével. Már minden gyereket hazavittek, de Simonért nem

ment senki. Többórás késéssel, igen feldúlt állapotban befutott édesanyja, taxival. A piros-fehér kockás szegélyű Zsiguliban már bent ült a bátyja.

- Apátok rosszul lett a meccsen, de már otthon van, holnapra kutya baja sem lesz.

Simon másnapra mindent kiderített. Apja Kázmér bácsi éhgyomorral fogyasztott házipálinkájától lett rosszul, s hazafelé le kellett szállnia a buszról. Lefeküdt egy sakkasztalra a parkban. Kutyások találtak rá, amint feje alatt aktatáskájával delirált, s látván, hogy nem szakavatott alkoholistaival állnak szemben (illetve fölött), hazasegítették az émelygő férfiút. Aki néhány hét múlva újra énekelni és vezényelni kezdte a győzelmi himnusz egy földrajz hármass miatt (azzal is kijön, sajna, a ritmus!), mire leleményes fia üvöltve így riposztózott:

- Kosztolányi Dezső téren részegeskedett, részegeskedett□

Apja fuldoklott a röhögéstől, és csapkodta a térdét.

*

Fraknoi felső tagozatra Simon legjobb barátja lett. Ezeket a felnőttkori találkozókat ő kezdeményezte, s mivel tartósan külföldön vállalt munkát, más alkalmuk nem is volt a beszélgetésre. Néhány óra alatt fölidézték a régi emlékeket: a DÖGÖNYT éppúgy, mint az ételhordó szétrepülését. Egy botrányos rajzóra is rendszeresen terítékre került. Virágot kellett vinniük modellnek. Simon a szünetben fogadott a Lajával, hogy meg meri-e enni Simon sárga színű nárciszát. Lajának éppen mindenevős korszaka volt, hol papírzsebkendőt, hol radírt, hol krétát majsolt. Először csak passzióból, aztán már pénzért. Egy darabig alkudoztak, aztán megállapodtak húsz forintban. Egyetlen baj volt csupán: túl későn született meg az alku. A szigorú tanerő épp akkor érkezett a terembe, mikor Laja a virág szárát már a szájába tömte, és a nagy sárga szirmok az állától az orráig eltakarták a képét. Sikerült úgy a helyére slisszolni, hogy a tanár ne vegye észre kérődzését, de a beavatottak nem bírtak magukkal. A jelentés után Simon bedugta az öklével a száját, s mikor leültek, lehajtotta a fejét a padba, s a könnye potyogott.

Tudta, hogy most rettenetes óra következik. Az egész osztály egyetlen, hullámszó rekeszizom, amit képtelen erőfeszítéssel szorít le a halálos röhögés. A forró röhögés forró láza lüktet a vérvörös arcokon, és a halántékok kidagadnak. Mindenki a pad fölé hajol. A csend, melynek fenekén egy esetleges kipukkadás borzasztó réme vonaglik, ingerlően zúg a fülekben. És vannak elszánt, vakmerő gazemberek az utolsó padokban, akik még feszítik a kritikus hangulatot. A padokban tárolt gyurmájukból töltényt gyártanak, és a falakon lógó munkásmozgalmi témájú, realista festményeket veszik célba. Lenin tar homlokán szürke plecsni képződik, előrevetítve Gorbacsov vörösét. Mindenki izeg-mozog, Laja kitartóan rágja a szirmokat. Amilyen a diákszerencse, a tanerő nem a falatozót szúrja ki, hanem Simont:

- Miért nem rajzolsz, fiam?

Simon vigyázzba pattanva jelenti, hogy az egyik barátja véletlenül megette a modelljét□

Az agilis pincérnők nem hagyták őket nyugodtan nosztalgiázni, újabb rendeléseket akartak felvenni. Pedig azért is jöttek erre a drága helyre, mert itt egy adott összeg befizetésével mindenki kedvére ehet és ihat, amennyi csak beléfér. Csak egy-két különlegességet és a rövidített számolják fel külön.

Simon az előételeket szerette a legjobban az ilyen helyeken, mindent végigevett a disznósajt kivételével. Készített magának egy magyaros tálat: töpörtyű, lilahagyma, erős paprika, kolbász, hideg disznósült volt rajta. Aztán egy vegyes tálat: sopszkasalátát, trappista sajtot, füstölt sajtot, kis babsalátát, aszpikos marhanyelvet, egy heringet, téliszalámit, s egy szelet tojást helyezett rá. Ez körülbelül a háromszorosa volt annak, amit egy hétköznapi vacsorára elfogyasztott, de megvolt az éttermekre bejáratott evési technikája.

- Lassan, nagyon lassan és sok pihenővel kell enni - magyarázta barátainak. Számára amúgy sem volt megerőltető komótosan táplálkozni. Állandó társalgása akadályozta a kapkodásban. Kiforrott beszélgetési módszert alkalmazott: ha ő akart enni - pláne halat! -, akkor rövid kérdésekkel beszéltette áldozatát, ha viszont pihenésre volt szüksége, mondjuk egy jókora csülök betermelése után, akkor hosszú és már régebben "bevált" történeteket mesélt. Beválnak minősült, amit már legalább háromszor előadott, s az alkalmi hallgatóság nevetéssel, vagy későbbi visszautalásokkal értékelte a produkciót. Régi barátai körében bátrabban mesélt új történeteket, melyeknek ő maga volt a főszereplője, s rendszerint valamilyen szerencsétlen figurát alakított. Dévai ötletének elővezetése, hogy vegyenek egy Asztal nevű lovat, még új történetnek is ijesztőnek tetszett. Ezért most az első módszerrel élt, és a Franciaországban dolgozó Fraknóit faggatta, aki lelkesen mesélt munkájáról, családjáról ottani életviteléről, a francia kisvárosi létről.

- A legjobban a szomszédokban lakó lengyel családdal jövünk ki, nagyon kedves emberek. Lakik a közelünkben egy Szerbiából menekült magyar fickó a családjával, a nő nem is tudom milyen nemzetiségű, talán horvát - gondolkodás közben egy olíwabogyót fejtett le a magjáról -, szóval, velük is jól megvagyunk. Ez a pasi nagyon érdeklődik a mai magyar irodalom iránt, be is kell most szereznem neki néhány könyvet, amíg itthon vagyunk. Végzettsége szerint matematikus, s állandóan talányos feladványokkal bombázza a gyerekeit. A múltkor, mikor náluk jártam, az íróasztalával kapcsolatos feladattal kínozták a kicsiket:

- Ha e felépítmény nélküli, sima lapú, a XVIII. században kedvelté vált, késő barokk íróasztal lábainak száma, és ebben ne sejtis ravaszkodást, négy, és ezen íves lábakat gazdagon borító sárgaréz veretek és berakások közül, a lábak csigás végződését teljesen elfedő, aranyozott réz akantuszlevelek közül, mely díszítmények az asztal konstrukcióját hangsúlyozzák, és színbeli, formai gazdagságát növelik, lábanként egy félmeztelen nő hajol ki, és ezenfelül egy nőre átlagban két cicit számolhatunk, hány cici van akkor a szobában, gondolkodási idő nincs!

A gyerekek az évek során más-más módon szeppentek meg az apjuktól (és az tőlük); fentről lefelé a következőket válaszolták.

- Nyolc.

- Tessék?!

- Végtelen.

A nyolcas, a nagylány, azonnal kiszaladt, estig nem szólt az apjához, a tessékes, a középső fiú, később, mikor a szoba üres volt, visszaosont, ne féljetek, suttogta, és megsimogatta a hideg rézhalmokat. A kicsi a végtelenes lányka, szemtelen nyílt pillantását egy ideig állta a férfi, aztán ráripakodva kizavarta a kölköt; nagy csönd lett. Nemrégiben meg azzal a marhasággal fárasztotta az ismerőseket, hogy egy százezer főnyi török sereg be tudna-e venni egy telefonfülkét.

Simonnak sikerült megbirkóznia második adag előételével is, s újból az iskolásévekre terelte a szót. Láttá gyerekkori önmagát, amint a kisdíák ott gubbaszt a zöld viaszkosvászonral vont asztalnál, kezében toll, előtte papír. Küszködik a feladattal: mit is kéne írnia, hogyan is kezdje, aztán pár soron túljutva jönnek a helyesírási gondok, nyüglődés az egész. Mindezekkel együtt nem sikerültek rosszul otthon megírt fogalmazásai, jelenlegi asztaltársainál jobb magyaros volt. Somoskői mindig példásan teljesítette a feladatot (bevezetés, tárgyalás, befejezés), de kevés egyéni ízt ültetett mondataiba. Fraknóit meg nem is érdekelte az egész, csak annyit teljesített az iskolában, amennyi az otthoni botrányok elkerülésére elegendő volt. Fogalmazásból azt a taktikát választotta, hogy egyszerűen és precízen beszámolt tapasztalatairól a megadott témában. Barátai körében nagy sikert aratott "Egy estém otthon" című házidolgozata:

Ma délután az ebédlőben az asztalnál rajzoltam. Sakktáblához hasonló kockázatot kellett készíteni. Először kihúztam az egészet tussal, azután a kockákat ki akartam tölteni ecsettel. Ekkor odajött az asztalhoz Károly öcsém, és mivel nem látott jól, fölkapaszkodott, meglökött, és az egész rajz tönkrement, mert a tele ecset összemázolta. Dühömben Károlyt nagyon elvertem. A sikert nem csupán a fogalmazás szemtelen rövidsége okozta (minimum másfél oldalt kellett volna írni!), hanem az, ahogy a szerző el mert rugaszkodni a valóságtól. Mindenki tudta az iskolában, hogy Fraknóinak nincs öccse, hanem húga van, akit valóban jól elagyabugyált időnként.

- Ezt bámultuk benned, hogy át merted írni az életet - mondta Simon. - Én még néhány éve is képtelen voltam arra, hogy máshogy mondjak el valamit, mint ahogy történt, illetve ahogy én megéltem és vissza tudtam rá emlékezni. A nyelvtanulásnál volt emiatt a legtöbb problémám, görcsösen ragaszkodtam a valósághoz, amit viszont nem tudtam idegen nyelven kifejezni. A tizedik némettanárom, a zseniális Pálma néni vezetett rá arra, hogy egy adott kérdésre csak olyat válaszoljak, amit el tudok mondani németül. Egyenes, vagy KATI szórend, mindegy, csak értelmes legyen. Senkit nem érdekel, hogy mit olvastam utoljára, vagy mit láttam a moziban, illetve milyen egy estém otthon, csak azt figyelik, hogy jól mondom-e. Nem véletlen Fraknóikám, hogy te már alsó tagozatban tudtál németül.

Simon ezt már a tárkonyos raguleves kanalizgatása közben fejtette ki. A levesek jelentették számára a legtöbbet az ételek közül: otthont, forróságot, energiát, gondosságot. A raguleves után kis adag halászlét merített csészéjébe, aztán pedig francia hagymalevest piritóssal. A többiek különféle húsokat süttettek ki maguknak. Simon kihagyta a főételt, s a desszertnél ért össze tápláléklánca barátaival. Egyhangúlag somlóit rendeltek.

Simon és Somoskői a lelkét is felemelte: pipára gyújtottak. Simon jobban szeretett szivarozni,

de tudta, hogy társaságban a pipafüst népszerűbb, mint a bűzölgő szivarcsutka. A pipázást nem a bonyolultsága miatt kedvelte kevésbé, hanem mert a dohány íze-illata finomabb volt szivarformában. Nem volt igazi nikotinista, csak amolyan kocadohányos, havi két-három rágyújtással. Megértette a bagósokat - Ottlikékat a hajón a Memphissel, és Robert de Nirót, ahogy a világ legfontosabb aktusaként letüdőzött egy slukkot -, s megértéssel fogadta a dohányzás ellen küzdők törekvéseit is. Gimnazista korában együtt járt Somoskőivel fizika előkészítőre. A tanárnő többször elmondta nekik, fiúk, ha a műveltség szabná meg a társadalmi értéket, akkor minden budapesti úri családban a háztanítót kellene az asztalfőre ültetni, mert ő a legműveltebb. Mivel ez az óhaja soha nem teljesült, ezért az órákat egy kocsmában tartotta. A helyiségben olyan füst gomolygott, hogy alig láttak el a spirálfüzetükben sorakozó képletekig, folyamatosan dörzsölték szemüket a maró fájdalom enyhítésére, s kényszeredetten köhécseltek. Tanárnőjük a tőlük beszédett csinos óradíjat kizárólag langyos sörre, cigarettára és taxira költötte. A két fiú akkor fogadta meg, hogy soha nem fog cigizni, és ezt be is tartották.

Pőfékeltek pipájukkal, meglegédeéssel gondoltak sorsukra. Az akolmeleg gyermekkorból tisztos polgárokként jutottak vissza Budára. Fraknói ugyan csak néhány napra, de mégis együtt voltak megint. Mindegyiküknek megvolt a maga asztala, s ezekért az "asztalokért" meg is dolgoztak keményen. Normális viszonyok között küzdöttek meg a helyükért, csak a hétköznapi gáncsokodásokat, hátbatámadásokat kellett kivédeniük. Nem volt se forradalom, se háború.

Fraknói félig-meddig szülői kényszerből, Simon pedig önszántából választott olyan utat, mely nem volt neki való. Fraknóit már kisiskolásként feltaláló mérnöként tartották számon, Simont pedig humán beállítottsága és különleges érzékenysége miatt lélekbúvárnak szánták. Ám Fraknói az orvosi, Simon a műszaki pályával kísérletezett. Előbbi közelebb állt rákényszerített hivatásához, mint utóbbi önként vállalt szakmájához, mégis Fraknói kapitulált előbb. Egyszerűen hányingere lett, ha kinyitotta az anatómiakönyvet. Simon három évig bukdácsolt a műszaki egyetemen, hogy a végén majdnem kitűnő eredménnyel zárja le tanulmányait ugyanott. Minden energiáját lekötötte az a kihívás, hogy megfeleljen egy olyan területen, amelyhez sem tehetsége, sem hozott tudása nem volt elegendő (még azt sem tudta, hogyan kell vonalzóval merőleget állítani, és mi volt a rajzlapon, amikor tórusz áthatását kellett megszerkeszteni gömbbel - ráadásul a nagyelőadó húsz centi széles falapján, mely az egyébként gyönyörű, Singer acélműben gyártott vasszerkezetre volt felerősítve). Mégis, az akkor még katonai fegyelemmel működő óriásgépezetben megtanult sok mindent, ami addigi életéből hiányzott. Elsősorban: veszíteni. Kudarcot vallani. Másodsorban: küzdeni. Állni a sarat. Minden vizsgára az apja által szajkózott mondással érkezett: "Nem az a legény, aki üt, hanem aki állja!" Negyedikre azért sikerült javítania, mert addigra kiismerte az Iskola viszonyait, a civilek számára soha meg nem érthető alakoskodások helyes kezelését - például nincs olyan, hogy: "nem tudom" -, s végre beindult a másik agyféltekéje is. Nemcsak intuíciók léteztek számára, hanem logika is.

Simon apja otthon sosem ült asztalhoz, amikor írt. Feje és görnyedt háta mögé stószolt hét-nyolc kispárnát - ezek általában igencsak rongyosak voltak -, a lábait pedig felhúzta. A combjára fektetett irkán dolgozott. Simon sokáig úgy gondolta, hogy a börtönévek alakították ki apja fura szokását. A gyűjtőben nappal nem volt szabad még ráülniük sem a priccsükre, nemhogy ráfeküdniük. Az ávosok ezt folyton ellenőrizték a kis ablakon. Akit ülve találtak, az két nap sötétzárkát kapott. Ötvennégyben állva hallgatták a német-magyar döntőt, s úgy álltukban a

politikai foglyok nem is voltak olyan csalódottak a vereség hallatán, mint "szabadon ülő" honfitársaik. Sőt! Egész életükben magukkal hordták ezt a kis különállást a nemzettől. Valamifajta lelkiismeret-furdalás keveredett bennük a kárörömmel az elvesztett világbajnokság miatt. Nem tudtak tiszta szívből drukkolni, és nem bánták, hogy kudarcot vallott a rendszer legkiválóbban működő gépezete, az aranycsapat.

A börtönt tizenhárom éves korában tudta meg Simon, hogy aztán több mint húsz éven keresztül az ott átélt apai örömeiket hallgassa. Az asztal nélküli írás valódi okára sokkal később jött rá, a nagyapjáról készült monográfiából:

Otthon legszívesebben a kanapén dolgozott, fekvé, mert hátfájós volt. Felhúzta a térdét, arra egy rajztáblát tett, s azon jegyzetelt. Régi egyetemi iratokból és más, kidobásra ítélt papírlapokból hajtogatta kis füzetét, ezekre írta, rendszerint ceruzával és igen szép, jól olvasható írással az éppen olvasott könyv kijegyzetelésre kiválasztott sorait.

Tehát a nagypapa többkötetnyi tudományos művének jó részét szintén a térdén írta! Simon a genetikailag kódolt szokást húszéves koráig gyakorolta, mikor is be kellett látnia - beláttatták vele: megbukott! -, hogy sosem lesz belőle mérnök ezzel a fekvős technikával. Sem az ábrázoló geometriát, sem a mechanikát nem tudja így megtanulni. Felsőskoráig nem is volt saját asztala - pedig akkorát nőttem, s ezt a családnak is észre kellett vennie, hogy ebédnél már egy teljes asztaloldal kijárt nekem -, gimnáziumi éveiben meg csak akkora, amelyen egy A5-ös füzet, meg egy toll fért el. A bukás után bátyja óriási asztallapot eszkábált kisasztala tetejére.

*

Az egyetemi évek alatt hajnalonta újságot hordott. Nehezebb esett a korai kelés. Télen hamar fölfázott, ezért a járatot megszakítva, sokszor betért a Góllövőbe egy szíverősítőre. Első alkalommal nem ismerte még az ottani szokásokat. A pulthoz lépett, s kért egy barackot. Tornáztatta elgémberedett ujjait, majd felhajtotta az italt. Ahogy az égető folyadék végigsiklott nyelőcsövén, kellemes bizsergést érzett a lábában, s a poharat lerakván, a pultra támaszkodott. Valami mégse stimmelt körülötte. Csak lassan jött rá, hogy az a kellemes kocsmai zsongás hiányzik, ami nélkül nem is kocsmá a kocsmá. Teljes csend honolt a helyiségben. Körülnézett: minden szempár részegeződött. Kétségbeesve oldalba lökte szomszédját.

- Mi történt?

A tagbaszakadt férfi csak ennyit szólt:

- Ez a Lajos helye!

Simon azonnal megértette, hogy birtokháborítást követett el, s odébb húzódott. Nagy szerencséjére, mert rövidesen megjelent Lajos, a maga teljes valójában. Zsíros fekete hajú, nagydarab ember volt. Csak az illemhelyre ugrott ki egy pillanatra. S amilyen a vakszerencse, Simon ismerte már régről: a púdergyárban találkoztak, ahol a fiú bukott egyetemistaként dolgozott. Lajos volt ott a mindenes. Ő töltötte föl a nagy adagolóüstöket hajzselével és krémpúderrel. Simont hat órában foglalkoztatta - feketén természetesen - a Pest széli kerület

későbbi polgármestere. Első két nap áttetsző-égszinkék hajápolót kellett műanyag tégelybe nyomnia. Ili nénitől tanulta a módját. Az idős asszony iszonyú tempóban rakta maga elé jobbával a tégelyt az alumíniumlemezzel borított asztalra, jobb lábával nyomta pedállal a zselét, s bal kézzel tolta el a teli tégelyt, hogy jobbal kezdjen mindent előlről. Ha nem szólt volna állandóan a befőttesgumival körbetekert, laposelemekkel kiegyensúlyozott Sokol rádió, akkor ez a munkazaj csattogott volna: takk - plötty - takk, takk - plötty - takk. S a ritmusnak - mint minden fizikai munkában - óriási jelentősége volt (lett volna, ha hallható), ha az ember ráérezett: folyt a zselé, ahogy a csövön kifért! Ám Simon nem tudta felvenni ezt a ritmust, hamar elfáradt a monoton mozdulatsortól, így nála így alakult a rímképlet: takk - takk - plötty, vagy plötty - plötty - takk. Ilyenkor a fémlapon landoló kedves, rezgő kék kupac a selejtbe jutott. A szocializmus végén éledező géemkás kapitalizmusban ezt nem nézték jó szemmel.

Simont másik gépre helyezték.

A teli edényeket kellett műanyag fedővel lezárnia, egy szintén lábpedállal működtetett berendezéssel. A pontatlanul végrehajtott feladat itt még nagyobb károkat okozott, ugyanis a nem tökéletesen tengelybe irányított ütéstől végigrepedt a tégely, s nem csak a zselé került szemétkbe.

Simont erről a gépről fél nap után levették.

Akkor kezdett púdert nyomni. Tubusba. Ami ott mellément, azt a cipő és a nadrág bánta. Nem volt a gép alatt asztal, a levegőbe lógott a berendezés csapja. Simont az ötödik napon hívatta a főnök. Őt családi ház pincéjében működött a cég, s az egyik üzem fölötti lakásban rendezték be a vezetői irodákat. A kertváros összes kutyája megugatta a fiút, míg elért a "központba", ahol a tulaj nagy asztal mögött ülve gondterhelten rendezgette papírjait. Föl sem nézett.

- Ki vagy rúgva! - közölte egykedvűen.

Simon biccentett, s távozott.

Pont akkor töltötte fel újra a zselényomót a Lajos, mikor Simon visszaért. Pár perc alatt összepakolta a holmiját, elköszönt Ili nénitől, kezét rázott Lajossal, s örökre elhagyta a manufaktúrát.

Fura volt újra látni egykori kollégáját. Sose gondolta volna róla, hogy egy ivó "főtörzse", ráadásul ekkora tekintéllyel felruházva. Lajos nem ismerte meg Simont, aki a nagy izgalomra bedobott még egy felest, ami már egész testét kellemesen bizsergette.

Két asztallal odébb meglátta egyik vidéki csoporttársát, aki töretlenül haladt az alkoholizmus útján. Peti vonzotta a bajt. Ő volt Simon látókörében az egyetlen olyan ember, akit többször is megvertek a pesti éjszakában. Pedig szelíd fiú volt, rendezett szakállt viselt, és a légynek sem tudott volna ártani. Hol a Józsefvárosban ütötték fültövön, hol a Ferencvárosban vágta kupán, egyszer pedig Újpesten fejték le. A tragikus események másnapján is mindig bement az egyetemre, harci díszként viselve ütlegei nyomát: felhasadt szemhéját, lila-zöld halántékát, hiányos felső fogsorát. Nem csak szelíd, értelmes is volt, de a szellem embereiből is kiváltott

valami ellenszenvfélét, az oktatókat egyenesen szadizmusra sarkallta tétovasága. Útépités tantárgyból annyi büntetőfeladatot kapott Mentés tanár úrtól, hogy a harmadik emeleti gyakorlóterem összes asztalára sem lehetett kigöngyölíteni a félév végére az általa tervezett szakasz hossz-szelvényét. Egy mezei diák András mumi ötven centiméter hosszú rajzzal bajlódhatott, Peti meghaladta a harminc métert. Olyan kitartással és birkatürelemmel viselte ezeket a csuklóztatásokat, hogy végül a gonoszabb tanárok is elismerték teljesítményét, s jobbára jelessel honorálták munkáját. Peti "állóképességét" viszont nem belső tartása, hanem a szilvóriumok táplálták. Most is több üres kisüstis pohár és korsó sorakozott előtte az asztalon, s bárgyú tekintettel nézett a semmibe. Simon jobbnak látta elhagyni a Góllövőt, mielőtt Peti lecsap rá, és végtelen történetekbe kezd.

No, de mindez régen történt, most örült Simon, hogy együtt lehet a barátaival, s újabb közös emlékeket eleveníthet fel velük. Például zenészpályájuk kezdeteit. Olajos nevű osztálytársuk megkérte Somoskőit, hogy vegyen föl neki Boney M-et, mivel neki volt akkor a legkorszerűbb kazettás magnója. Olajos pechére Fraknoi és Simon épp vendégségben jártak Somoskőinél, s hamar letérítették a fiút a helyes útról. Rávették, hogy saját szerzeményeikkel töltsék meg a kazettát. Olyan kilencvenperces mű született, mit élő ember azóta sem bírt végighallgatni. Somoskői a zeneszámok között belebömbölt a mikrofonba:

- Élsz még, Olajos?

A hangszerpark a következőképpen festett: 1 darab bolgár akusztikus gitár, 1 darab basszusgitár, Legóból építve, 1 darab Pille típusú, szovjet-finn koprodukcióban gyártott elektromos orgona, valamint lábosfedők és kanalak nagy mennyiségben, 2 darab műbőr borítású puff. Végül, de nem utolsósorban: 3 darab mutáló férfihang. A fiúk dicséretére legyen mondván, három év alatt annyira megtanultak zenélni, hogy az egyik patinás gimnázium iskolarádiója rendszeresen sugározta műveiket. Simon a zenéléshez a tévéből merített ihletet, mivel a nyolcvanas évek elején egyre több külföldi koncertet sugárzott az egyes adó. Simonéknak akkoriban két tévéjük is volt, mindkettő Junoszty márkájú. Egyik az asztal tetején, másik az asztal alatt üzemelt. A felsőn volt élvezhető a kép - amennyiben az ember a két teleszkópos fémrudat megfelelő ideig mozgatta, illetve spárgával fix ponthoz kötötte -, az alsón pedig a hang. Simon tátott szájjal nézte alvó édesanyja mellett híres névrokona Centrál Parkból közvetített koncertjét. A következő nyarat végiggitározták különböző vándortáborokban, még az éjszakai gyalogtúrákat is pengetve tették meg. Az egyik hajnal egy zempléni aprófaluban érte őket, ahol a kultúrházba lopózva, a pingpongasztalon hajtották álomra fejüket, hangszereiket szorongatva.

Simon ásítva az órájára pillantott. Már csak húsz perc volt záróráig, s neki még volt egy nagy témája. Dévai javaslatát akarta elővezetni barátainak.

- Van egy ismerősöm, aki lovakkal foglalkozik. Azt szeretné, ha többen örökbe fogadnánk egy Asztal nevű csikót. Ez annyit tesz, hogy tizen, tizenötven összeállunk, és közösen fizetjük ki a ló háromszázötvenezer vételárát. Ezért cserébe kijárhatunk Csobánkára lovagolni, meg gondozni a paripát.

Fraknoiinak tetszett az ötlet.

- Ha tizenöten vesszük meg, az körülbelül huszonháromezer forint fejenként. Szerintem annyit megér, s Matyi fiam imádja az állatokat.

Somoskői nem volt annyira lelkes, kényszeredetten kérdezte:

- Miért van ilyen hülye neve a lónak? Ilyen alapon Tanszerládának is hívhatnánk.

- Mindenképpen a-nak kell lennie a kezdőbetűjének, mert a szülei is a betűsök, s ez így szokás a lovaknál. De nem csak ezért lett Asztal a neve, hanem azért is, mert a keresztaja, Dévai barátom úgy tartja, hogy az emberiség történetének egyik legfontosabb pillanata volt, amikor az Ember asztalhoz ült.

- Érdekes barátaid vannak! - szakadt ki Somoskőiből a röhögés, majd serényen szedelőzködni kezdett. Simon így is elégedett lehetett: egy biztos gazdája volt már a pacinak. Örömeben nem figyelt oda fizetésnél, s a pincérnő átvágta egy ötszázassal.

<http://www.hajnalgeza.hu/index.html>